

**רשימת ספרי "בן מלך"
שיצאו לאור עד עתה:**

- על התורה - י"ב זימים נוראים
- חת הסוכות חלקים
- שבת קודש חת הסוכות
- חממה ומוסר חת הסוכות
- ביטחון חת הסוכות
- הגדה של פסח חת הסוכות
- חת המצות חת הסוכות
- ספירת העומר וחג חת הסוכות
- השבעות חת הסוכות
- גלות ונאולה חת הסוכות
- שיר השירים חת הסוכות
- עניינים בש"ס חת הסוכות
- המצוות התמידיות חת הסוכות
- שבקדוש חת הסוכות
- שומע כענה חת הסוכות

תנן לרשימת: mechonbenmelech@gmail.com
 בארה"ב ניתן לרשימת: sales@yefenofbooks.com | Warehouse: 8482450220

פרשת תולדות

ועל זה היתה התשובה מאת ה', שאין זה כפי שהיא סבורה שהוא בן אחד המתרוצץ מחמת שהוא פראי והפכפך. אלא שני בנים יש לה, שהם 'שני גויים' כלומר שכל אחד מהם הוא בעל טבע שונה, ומחמת שהם שונים ורחוקים בטבעם הם מתרוצצים ודוחקים זה את זה, כי אינם סובלים

ויתרוצצו הבנים בקרבה ותאמר אם כן למה זה אנכי ותלך לדרוש את ה'. ויאמר ה' לה, שני גויים בבטנך ושני לאומים ממעיך יפרדו, ולאום מלאום יאמץ ורב יעבוד צעיר (כה, כב-כג). צריך ביאור אמירתה 'אם כן למה זה אנכי'. וברש"י פירש - 'ותאמר אם כן - גדול צער העיבור. למה זה אנכי - מתאוה ומתפללת על הריון'.

ולפי פירוש זה צריך ביאור כיצד נתישבה דעתה בתשובתו של ה' - 'שני גויים בבטנך', ומה נחמה בדבר, שהרי סוף סוף לפי טענתה צער העיבור גדול ובלתי נסבל ואינו שווה לה.

ונראה, שהתרוצצות העובר בקרבה, גרם לה לסבור שהוא ילד מוזר בעל טבע פראי חסר מעצורים והפכפך. ועל כן אמרה 'למה זה אנכי' כיון שזה בן אשר לא יצלח ולא יהיה כאיש בין אנשים, אם כן מה היא צריכה לו, ולשם מה התפללה על זה.

בגליון

פרשת תולדות

ביאורי פסוקים..... עמוד 1

היכל השבת

מחלוקת שמאי והלל

בסדר ההכנה לשבת..... עמוד 7

חכמה ומוסר

יסודות עבודת ה' במעשי האבות..... עמוד 10

פרנס השבוע

עץ חיים היא למחזיקים בה

הוצאות הדפסת גיליון זה נודבו לזיכוי הרבים ע"י ידידנו הנכבד, ראש וראשון לכל דבר שבקדושה מחשובי אברכי קהילתנו מתומכי מכוננו

הרב **נפתלי** בר"א **הרצל** שליט"א
 לרגל אירוסי הבת עב"ג למזל"ט

זכות הפצת אור תורתו הבהירה של רבינו בעל הבן מלך תעמוד לו ולמשפחתו להתברך בכל הברכות האמורות למחזיקי התורה לראות ברכה והצלחה בכל אשר יפנו

לחצו ותרומות "פרנס השבוע/החדש"
 אפשר להתקשר לטלפון מס' 054-8422488

יו"ל ע"י מכון 'כתבי בן מלך'

לתרומות והנצחות נא לפנות ל-054-8422488

לקבלת העלון במייל, ניתן להצטרף בכתובת
mechonbenmelech@gmail.com

כתובת המכון: אוהב ישראל 1/9, ביתר עילית

לתגובות והערות נא לפנות ל-052-7616048

בס"ד מרחשון תשפ"ה

הודעה משימה

מבית מכון "בן מלך"

הגנו להודיע כי לאוד בקשת רבים מבני קהילתנו, ובמיוחד מחותנים המשלחים סבלונות לבית החתנים ומבקשים להעשיר את הבית הצעיר עם ספרי רבינו זצוק"ל שהזמז "ספרי יסוד" עבור בן קהילתנו ניתן יהיה להשיג סט של ספרי "בן מלך" של כל החלקים הנמצאים במלאי במחיר מיוחד ומסובסד

נא לפנות להנהלת המכון
בטל: 054-8422499
או לנציגי המכון בקהילות

בברכת התורה
הנהלת המכון

- ספרים
- למעלה הימנה
- סדרות ספרים
- ביאורים ומאמרים
- על המנהגים חסידי תורה
-
- שיעורים
- על הש"ס
- סדר
- הגות ומחשבות
-
- ביאורים יסודיים
- סדר
- אמונה ומצוות
-
- מגאן
- תורה ודעת
-
- אגודות
- תורה ודעת

הנצחות תורמים

קו בן מלך
03-3077354
מנהלית מכון
תלמידי 94 עוקב מכתב

עבודת התורה בבית מוסד
לשמוע שיעורי רבני
מחולקים לפי נושאים
בכל התחומים

הכשרת ספרים בן מלך

ביתר עילית והנהלת מכון בן מלך
054-8422488
כתובת: אוהב ישראל 1/9
ביתר עילית
עמודי מכתב לפי סעיף 46
לתיאור הפרטים
mechonbenmelech@gmail.com

בשורה טובה למבקשי ה'
ניתן להאזין לשיעורי רבינו זצוק"ל בקו השיעורים
'קו בן מלך'
03-3077354

ישנה אפשרות לבחור במאגר הממוחשב ולהאזין לשיעורים
בפרשת השבוע
שמענו ותחי נפשכם
ויזו רצון שנובה להגדיל תורה ולהאדירה

מכון כתבי בן מלך
הנהלה

הודעה חשובה ומשמחת
לתורמי המכון
ניתן לקבל החזר מס
על תרומות למכון בגובה של
עד 35% מערך התרומה

לפי סעיף 46

זה את זה. וזה יישב את דעתה, שהרי מריבה בין שני אחים, זהו דבר שניתן לסובלו.

ולפי זה מבואר שגם המשך הנבואה 'ורב יעבוד צעיר', הוא מקושר והמשך לדברי הנחמה של ה', כי תחילה אמר לה שיש כאן שני בנים שונים בטבעם, כלומר שהאחד הוא בעל מעלה וצדיק, והשני ההיפך מזה, והוסיף להרגיעה שהצעיר שהוא המוצלח ובעל המעלה יגבר על הגדול שטבעו מושחת, 'ורב יעבוד צעיר'.

ודבר זה נתפרש בתורה, ללמדנו שכבר בהריון ראתה אמו של עשיו שהוא נטע זר, ומשום כך בסופו של דבר נדחה ממשפחת אברהם. והיינו כמו שדרשו חז"ל 'ביצחק ולא כל יצחק' (סנהדרין נט:), כלומר שבעצם מציאותו ומעיקר שרשו של יצחק כבר נקבע שאחד הבנים לא יהיה שייך למהות הנשגבה של משפחת אברהם. וכיון שידיעת הרגשה זו שייך לאם, לכן נתגלתה אליה הנבואה 'ורב יעבוד צעיר', ובכך נודע לה שהגדול הוא הנטע הזר ולא יהיה נכלל בתוך המשפחה.

ומה שתמהו המפרשים מדוע אם כן יצחק אהב את עשיו ואחר כך גם רצה לברכו, [ונדחקו לתרץ שלא גילתה לו, וזה תמוה], אמנם נראה שאף שאמרו לה מן השמים כן בדרך נבואה, ומסרה זאת גם ליצחק, אבל הנבואה אינה הוראה, אלא גילוי מן השמים שכן יהיה, ויצחק נהג כפי הכלל 'אין לדיין אלא מה שענינו ראות' (סנהדרין ו:). וכיון שהוא הגדול והבכור, וגם כיבדו בהביא ציד בפיו, על כן נתן לו עדיפות.

אמנם שמר את הדבר בלבו, והשתאה כיצד תתקיים הנבואה, וכאשר בסופו של דבר נתברר לו שבירך את יעקב, אמר 'גם ברוך יהיה', כלומר שעתה נודע לי כיצד נתקיימה אותה הנבואה של 'ורב יעבוד צעיר'.

ויאמר ה' לה, שני גויים בבטןך ושני לאומים ממעיין יפרדו, ולאום מלאום יאמץ ורב יעבוד צעיר (כה, כג)

בפסוק זה נעוץ כל שורש הווייתו וסוד קיומו של עם ישראל, עליותיו ומשבריו, תפארתו וגלותו, התמודדותו המרה והקשה עם אדום לאורך

אלפיים שנות הגלות, אשר טעונה מאמצים כה קשים, וגם רצופה מכשולים כה רבים, ולמרביית הצער היו כמה פעמים הצלחות של עשיו לפגוע בעם ישראל, מאז הפגיעה בכף ירך יעקב, ובעת חורבן בית המקדש, ובי'דורו של שמד' ועוד הרבה מאורעות קשים ונוראים במשך הגלות. והכל נובע מצד המערכה הנצחית של 'ולאום מלאום יאמץ'.

וסוד הדבר הוא שבשלבים הראשונים של בחירת עם ישראל, בדורות של אברהם ויצחק, הבירור היה בין האדם השלם והנבחר, למול שאר אומות העולם אשר כמר מדלי וכשחק מאזניים נחשבו (ישעיה מ, טו), ובזאת נבחר אברהם אשר אחד היה, העיר ממזרח צדק, וגויים ומלכים כעפר היו לפניו (שם מא, ב). ואחריו יצחק אשר בירוירו היה מול ישמעאל, אשר אמנם כבר היה בן אברהם, אולם היה בן השפחה, והוא בבחינת 'עם הדומה לחמור' (יבמות סב). וכל אלו אין להם חשיבות כלל להתמודד מולם. כי ניכר היטב מעלת הגזע הנבחר והנעלה אשר יש לו דמות אדם, לעומת שאר אומות העולם הדומים כקופים, מאז דור אנוש (כדאיאת במדרש ב"ר כג, ו).

אמנם בדור השלישי של האבות, הבירור היה בתוך המשפחה עצמה, שמתוך אלו שכבר יש להם שייכות למעלה וחשיבות, צריך לברר בין יעקב שהוא החלק הטוב המוחלט שאין בו כל נטייה לרע, וכולו זרע אמת. לבין עשיו, שאף שהיה בן יצחק ורבקה, אשר משום כך היו בו תכונות חשובות, אמנם כל זה היה רק מבחינה חיצונית, אבל בפנימיותו ומהותו היה מושחת. והנה בירור זה דורש מאמצים אדירים, כי בירור הפסולת שבתוך הטוב הוא יותר קשה וסבוך.

ובאמת עבור שחיתותו הוא בסופו של דבר נדחה לגמרי, ואין לו כלל חלק בעם הנבחר, אך כל עוד שמתנוצצים בו כל מיני מעלות, וכנגד זה גם יעקב זורעו לא נתבררו לגמרי בכל צדדי שלימותם, הרי הוא מקטרג על יעקב, ואינו מניח לו לזכות בגדולה ובמעלה, ותובע להיות הוא המלך ואיש המעלה במשפחת העם הנבחר.

ומערכה כבידה זו מתנהלת לאורך כל ימות עולם, ועל ידה מתברר יעקב בכל מעלותיו

ראשון, ויעקב שנוצר ראשונה יצא אחרון, ויעקב בא לעכבו שיהא ראשון ללידה כראשון ליצירה, ויפטור את רחמה ויטול את הבכורה מן הדין'.

וצריך ביאור, שהרי כן הדין בכל תאומים הנולדים שהיוצא ראשונה ללידה הוא הבכור, למרות שהוא נוצר באחרונה.

ונראה, שבכל תאומים הנולדים שטבעם נכון כראוי, אכן זה שנוצר שני הסמוך לפתח חולק כבוד לאחיו שקדם לו, ומסיט עצמו לצדדין כדי שהנוצר ראשונה יוכל לצאת לראשונה. ובוה נתייחד עשוי בפחזותו ובטבעו הנשחת, שפרץ ויצא ראשונה ולא הניח לאחיו הקודם לו ביצירה לצאת לפניו.

ולפי זה מבואר שכבר מיד בלידתו בא לידי ביטוי מידת העזות והחוצפה של עשוי, ומצד הצדק והיושר בא יעקב להילחם עמו על זכותו, ובא לעכבו כדרך כל התאומים שהנוצר ראשונה יוצא ראשונה, ועל כן אחז בעקבו, ומחמת עזותו וחוצפתו של עשוי לא הניח לו ויצא ראשונה.

ולכן המתין לו יעקב עד שנוזמנה לו מכירת הבכורה, בו הוציא לפועל יעקב את זכותו השרשית, בהיות שמאז ומקדם היתה שייכת לו בדין בהיותו ראשון ליצירה, ואחר כך בנטילת הברכות.

ויאמר עשוי אל יעקב הלעיטני נא מן האדום האדום הזה כי עיף אנכי על כן קרא שמו אדום (כה, ל)

הנה הן עשוי והן יעקב נשתנה שמם בהמשך חייהם מהשם שניתן להם בלידתם. וזה משום שמחמת מעשיהם הוקבעה מציאותם למהות מחודשת, המצריכה קביעת שם חדש בהתאם אליו.

כי בעת לידתם של עשוי ויעקב, כשעדיין לא נקבע בפועל מי הוא הממשיך את הגדולה הנצחית והמורשת הנשגבה של אברהם ויצחק, אזי ניתן להם שמם לפי לידתם, וכמבואר שעשוי הוא על שם היותו עשוי, ויעקב על שם מאבקו התמידי להשיג את אחיו. וזה היה שמם כל עוד

ומתנוצצים כל מיני כוחות הקדושה הטמונים בו, ומאידיך מתברר שעשוי הוא בזוי מאד 'איך נחפשו עשוי נבעו מצפוניו' (עובדיה א, ו). אולם המערכה בכללותה תבוא לידי הכרעה בימות המשיח, כאשר יעלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשוי, ואז יכרת זרעו של עשוי, והיתה לה' המלוכה.

ואחרי כן יצא אחיו וידו אוחות בעקב עשוי ויקרא שמו יעקב ויצחק בן ששים שנה בלדת אותם (כה, לו)

נקרא שמו יעקב, כלומר שעניינו היה להילחם ולהשיג את עשוי אחיו, לאחוז בעקבו ולמנוע ממנו את הבכורה ויהיה הוא הבכור. ואכן זו היתה אחת ממשימות חייו, כאשר המתין כל העת להזדמנות, עד שהביא אותו למצב שימכור לו את הבכורה.

ולאחר מכן המשיך במאבק זה כאשר בא ליטול את הברכות המגיעות לו כדין, שהרי כבר קנה גם את הבכורה. וכמו שאמר עשוי בזעקתו על הברכות - 'ויאמר הכי קרא שמו יעקב, ויעקבני זה פעמיים, את בכורתי לקח והנה עתה לקח ברכתי' (להלן כז, לו). כלומר שבכל שלב מונע ומעכב אותו מלהשיג את המעלה, הן במכירת הבכורה והן בנטילת הברכות. [עיין שם ב'הכתב והקבלה' שפירש ש'יעקבני' הוא מלשון עיכוב, כמו אחיזה בעקב].

והנה אין טבעו של יעקב לרדוף אחר השלטון, אלא משום נאמנותו למעלת היושר והצדקות, לא יכול היה לסבול שאדם אלים ושתלטן אשר עיקר תכונותיו הם חוצפה ועזות, יטול את השלטון וינהל את המלכות באכזריות ורמיסת דלים ועניי עם, וחפץ היה ליטול את השלטון בכדי להנהיג ולשפוט את העם במידות החכמה והחמלה.

וברש"י - 'שמעתי מדרש אגדה הדורשו לפי פשוטו בדין היה אוחז בו לעכבו, יעקב נוצר מטיפה ראשונה ועשוי מן השניה, צא ולמד משפופרת שפיה קצרה תן בה שתי אבנים זו תחת זו, הנכנסת ראשונה תצא אחרונה, והנכנסת אחרונה תצא ראשונה, נמצא עשוי הנוצר באחרונה יצא

והיא לא תצלח... ופירש כמה טעמים להעלמת הענין מידיעת יצחק.

עוד יש לתמוה על כי בהמשך הפרשה, כאשר נתברר בסופו של דבר שיעקב הוא אשר זכה לברכות הללו, לא שלל יצחק ממנו את הזכות, אלא אמר 'גם ברוך יהיה' [ועיין רמב"ן שכתב - ברוך יהיה על כרחי שאי אפשר לי להעביר הברכה ממנו, כי מאז שברך אותו ידע ברוח הקודש שחלה ברכתו עליו]. ודבר פלא הוא, כי אם אכן לא ידע יצחק על דבר הנבואה, וגם הרי לא היה בדעתו להעניק את הברכות ליעקב, וא"כ מדוע הוסיף לקיימם ולומר 'גם ברוך יהיה', וכי משום שהוצאה מפיו ברכה במרמה שוב אין להשיבה.

והנראה בזה, שדבר הנבואה 'ורב יעבוד צעיר' אכן ידועה היתה ליצחק מתחילה, אך נבואה זו הרי לא היתה הוראה למעשה כציווי ליצחק, ובוודאי אילו היה ציווי מאת ה' לברך את יעקב ולבכרו על פני אחיו הגדול, לא היה יצחק עובר על פיו חלילה. ברם, נבואה זו לא באה אלא בתורת גילוי העתיד ולשם ידיעה בלבד. וכיון שכך, הרי שמצד תום המעשים וההליכה בדרך הישר, כל עוד לא היתה הוראה מיוחדת המצווה על יצחק במפורש לנהוג אחרת - אין לו לדיין אלא מה שענינו רואות, שכן על האדם להתנהג על פי הדרך הנכונה והמבוררת הנראית לעיניו, ואין לו לדרוש בנפלאות ממנו ולשקול חשבונות שמים, ואף כאשר העתיד ידוע לו היטב. כלומר, שלמרות שידע יצחק כי בסופו של דבר יעבוד הרב את הצעיר, עדיין לא היתה בידיעה זו סיבה למנוע את הברכות המיועדות לעשיו, והיתה דעתו באמת לברכו כהלכה, ומכאן ואילך - לה' נתכנו עלילות.

אמנם לאחר שנוכח יצחק כיצד התגלגלו הדברים מן השמים ויעקב הוא אשר זכה לברכות, או אז הסכים ואמר 'גם ברוך יהיה', כי הבין שאין זה טעות, אלא מאת ה' היתה זאת, אשר בדרך זו נתקיימה נבואתה של רבקה כבר משעת הברכה.

שלא בא הדבר לידי הכרעה, אולם כאשר נתברר מעמדם נקבע שמם הקבוע לפי המעמד שאליה הגיעו.

ומכיוון ששמותיהם של שניהם נקבעו על ענין הבכורה אשר נתאבקו עליו, לכן אצל עשיו נקבע שמו ביום הזה אשר מכר בו את בכורתו, וויתר על נכבודתו ומעלתו למען מאכלים, אז נקבע כל מהותו שאינו אלא 'אדום', כלומר שהוא איש פחות המעלה ואינו שייך כלל לבכורה, ונמצא ששם זה ביטא את הפסד הבכורה.

והנה יעקב, נקרא 'יעקב' על שם מהותו שהוא תמיד אוהו בעקב עשיו, ונלחם ומתאמץ להשיג את מעלתו הרוחנית. ולמרות שעשיו כבר מכר את בכורתו, וכבר הפסיד את שמו ונקרא 'אדום', אולם יעקב עדיין לא זכה בשמו המתוקן כל עוד שלא הודה לו עשיו ועדיין לא ניצחו לגמרי, כי כל עוד שיש ערעור בדבר אין יכול להיקרא שמו עליו. אולם כאשר זכה יעקב לנצח במערכה, והודה לו שרו של עשיו על הברכות כמו שאמרו חז"ל (עיין רש"י להלן לב, כז; ושם לג, ט), אז זכה ליקרא 'ישראל' על שם הנצחון 'כי שרית עם אלוקים ואנשים ותוכל'.

וראה זה פלא, שאת השם 'אדום', לפי פשטות הכתוב היה זה יעקב שנתן אותו לעשיו, שהרי בכל מעשה הנזיד ומכירת הבכורה לא היה עמו אלא יעקב. ומאידיך את השם 'ישראל', היה זה שרו של עשיו שנתן אותו ליעקב. שכן ההכרעה ביניהם היא שקבעה את שמותיהם.

ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות ויקרא את עשיו בנו הגדול ויאמר אליו בני ויאמר אליו הנני
(כז, א)

יש לתמוה, כיצד היה מתכוון יצחק לברך את עשיו 'הוה גביר לאחיד', נוכח הנבואה המפורשת שנמסרה לרבקה בטרם נולדו 'ורב יעבוד צעיר' (כח, כג), אשר לפיה יעקב הוא הגביר והמלך. ועיין רמב"ן שעמד על כך וכתב - 'ונראה שלא הגידה לו רבקה מעולם הנבואה אשר אמר ה' לה 'ורב יעבוד צעיר', כי איך היה יצחק עובר את פי ה'

לך נא אל הצאן וקח לי משם שני גדיי עזים טובים
(כז, ט)

הנה כבר תמהו חז"ל מדוע נצרכים היו שני גדיי עזים - 'וכי שני גדיי עזים היה מאכלו של יצחק' (רש"י בשם פרקי דרבי אליעזר פרק לא).

ובדרך פשוטו נראה, שאין הכוונה שהיה נצרך לכל בשר הגדיים להכנת המאכלים, אלא עשתה רבקה מטעמים רק מהחלק הטוב והמשופר ביותר שבכל גדי. אולם מה שהיה צריך שתיים, הכוונה בזה 'שתי מנות', כי כן דרך סעודה חשובה שבאה עם שתי מנות, אחת לשביעה, ואחת לחשיבות ועונג. ומכיון שהמטרה היתה כאן לעשות סעודה חשובה לרגל הברכות, עשתה זאת באופן הנכבד ביותר, עם שתי מנות מובחרות, לשביעה, ולעונג.

והנה חז"ל דרשו בזה - 'וכי שני גדיי עזים היה מאכלו של יצחק, אלא להקריב אחד קרבן פסחים, ואחד עשה מטעמים וכו'. והיינו שהמטעמים הללו הם כנגד קרבן החגיגה הנאכל עם הפסח' (עייני פסחים ע. ושם קיד:). וכן מפורש בתרגום יונתן בן עוזיאל - 'חד לשום פסחא וחד לשום קרבן חגא'.

ולפי דברינו הרי הפשט והדרש עולים בקנה אחד, כי אכן בסעודה הקדושה של אכילת הפסח מצינו חלוקה זו, של אכילה לשם 'שובע', ואכילה לשם 'גדולה וחשיבות'. כי כן דינו של קרבן פסח שיהא בשרו נאכל על השובע (פסחים ע.), כלומר שלא תהא אכילתו כאכילה מחמת רעבון, אלא 'על השובע', דהיינו אכילת תענוג וחשיבות. כענין המנה היפה והנכבדה בסעודה. וכסדר סעודת חשיבות ועושר, שתחילה אוכלים פת ופרפרת, ובהמשך הסעודה אוכלים את המאכל הנכבד, לחשיבות וגדולה.

וזה הטעם שקבעו חגיגת י"ד שיהא בשרו נאכל לפני אכילת קרבן הפסח, כדאיתא בגמרא - 'חגיגה הבאה עם הפסח נאכלת תחילה, כדי שיהא פסח נאכל על השובע' (פסחים ע.), כלומר שלאחר שישבעו מבשר החגיגה באכילת שביעה, אוכלים את בשר הפסח באכילת גדולה וחשיבות (ועייני מה שהרחבנו בזה בספר 'בן מלך' - חג המצות' מאמר 10).

ולפי זה 'שני גדיי עזים' אלו אכן היתה אכילתם בשני אופנים אלו, תחילה מנת גדי אחת לשם אכילת שובע, ולאחר מכן מנת הגדי השני - אכילה לשם חשיבות. והיה בזה גם זכר ורמז לפסח וחגיגה שעתידין ישראל לאכול בלילה הזה, דהיינו חגיגה לשם שובע ופסח לאכילת גדולה.

ויתן לך האלוקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש. יעבדוך עמים וישתחוו לך לאומים הוה גביר לאחיך וישתחוו לך בני אמך אורריך ארור ומברכיך ברוך (כז, כח-כט)

ארבעה ענייני ברכה נמנו כאן, הסדורים כדרך המקרא בסדר 'לא זו אף זו' - מן הפשוט אל המחודש ממנו:

הברכה הראשונה היא ההצלחה האישית, הבאה לידי ביטוי בשפע טובה וברכה בחיים הפרטיים - ויתן לך האלוקים מטל השמים, ומשמני הארץ, ורוב דגן ותירוש.

הברכה השניה מחודשת ממנה, לא זו בלבד שחייך הפרטיים יהיו מוצלחים ומבורכים, אלא יעבדוך עמים וישתחוו לך לאומים - אף תזכה במעמד ושררה על סביבותיך, אשר יעבדוך וישתחוו לך. ולא זו בלבד, אלא אף תהיה - גביר לאחיך וישתחוו לך בני אמך - גם אחיך הקרובים אליך, אשר מצד מוצאם קרובים הם למעמדך וחשיבותך, אף הם ינשאוך וישתחוו לך. ולא זו בלבד שאתה תתברך בכל אלה, אלא - אורריך ארור ומברכיך ברוך. אף הדבקים בך ידבקו בברכתך, והקמים נגדך יביאו קללה על עצמם. זו היא אפוא הברכה המחודשת ביותר, בהיותה נוגעת לאנשים אחרים וזולתו, אשר מידת נאמנותם למתברך תשפיע על הצלחת חייהם עצמם, לטוב או לרע.

והנה, כל אחד מארבעת ענייני הברכה, כולל שתי ברכות מאותו ענין, והוא לתוספת חזיון ומשנה תוקף. ויש לציין, כי כדרך שארבעת העניינים סדורים כסדר 'לא זו אף זו', כך גם כפל הלשון בכל אחד מענייני הברכה, מקדים את הפשוט לפני המיוחד - בדרך 'לא זו אף זו' - הדגן

קללת השונאים. כי קללת המקללים היא שמירה מרע, הקודמת בנחיצותה לברכת המברכים שעניינה תוספת טובה.

והתירוש חשובים מטל השמים ושמני הארץ, 'לאומים' חשובים מ'עמים', 'בני אמך' קרובים מ'אחיך', וברכת האוהבים היא מעלה יתירה על

היכל השבת

מחלוקת שמאי והלל בסדר ההכנה לשבת

על ארץ יסדה, אמרו להם בית שמאי לבית הלל לדבריכם אדם עושה שרפרף ואחר כך עושה כסא, שנאמר 'כה אמר ה' השמים כסאי והארץ הדום רגלי', וחכמים אומרים זה וזה כאחת נבראו, שנאמר 'אף ידי יסדה ארץ וימיני טיפחה שמים, קורא אני אליהם יעמדו יחדיו' (חגיגה יב).

ונראה בביאור הגמרא, דשורש פלוגתתן הוא מהו עיקר בנין העולם, דלביית הלל העיקר הוא הארץ שהוא הבית, ואחר כך נבראו השמים שהם העליה. דלביית הלל השקפתינו על הבריאה שהיא נבראה עבור הנבראים שמקומם בארץ, וגם נברא מקום לה' מעליהן שהוא השמים. אבל לבית שמאי עיקר בנין העולם הוא השמים שהוא כסא לכבוד ה', והארץ הוא רק כעזר וסייעתא לזה, דוגמת שרפרף והדום רגלי.

והיינו שנחלקו 'אבות העולם' (משנה עדיות פ"א משנה ד, ירושלמי חגיגה פ"ב ה"א) בית שמאי ובית הלל בשורשי כלל השקפתינו על המציאות כולה.

שלפי שיטת בית שמאי עיקר מבטינו על העולם הוא שנברא עבור הקב"ה, ולכן 'שמים נבראו תחילה'. כענין שאמרו בפרקי אבות - 'כל מה שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו, לא ברא אלא לכבודו, שנאמר, (ישעיה מג, ז), כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו' (פרק ו משנה יב). וכלשון הברכה 'שהכל ברא לכבודו', ואף הארץ אינו אלא עבור השמים, כלומר כדי שיהיה מתפשט כבוד ה' על הארץ, שהנבראים יכירו במלכותו ויעבדו אותו ויכבדוהו.

ואילו לבית הלל עיקר מבטינו על העולם הוא שהקב"ה עשאו עבור הנבראים, ולכן 'ארץ נבראה תחילה', וכענין הכתוב 'לרוקע הארץ על המים כי לעולם חסדו וכו', והוא רצון ה' ממידת חסדו

יסוד פלוגתת בית שמאי ובית הלל

בגמרא - 'תניא אמרו עליו על שמאי הזקן, כל ימיו היה אוכל לכבוד שבת, מצא בהמה נאה ואמר זו לשבת, מצא אחרת נאה הימנה מניח את השניה ואוכל את הראשונה, אבל הלל הזקן מידה אחרת היתה לו, שכל מעשיו לשם שמים, שנאמר ברוך ה' יום יום, תניא נמי הכי בית שמאי אומרים מחד בשביך לשבתך, ובית הלל אומרים ברוך ה' יום יום' (ביצה טז).

מאמר זה אומר דרשני וטעון ביאור, במה נחלקו כאן שמאי והלל ומה שורש דרכיהם השונים בזה, ומה המשמעות 'שכל מעשיו לשם שמים', וכי שמאי הזקן שאכל כל ימיו לכבוד שבת לא היו 'כל מעשיו לשם שמים'. ועיין רש"י שם שפירש 'לשם שמים - בוטח שתזדמן לו נאה לשבת', ועדיין אינו מבואר בזה טעם פלוגתתם, דאטו שמאי טעמו משום שלא היה בוטח שיזמין לו ה' מזונותיו יום יום, וכי נחלקו כאן בגדרי מידת הבטחון.

והנראה כי פלוגתא זו היא שורש גדול בכללות ההשקפה, והוא מפתח ליסודות מחלוקת בית שמאי ובית הלל בהרבה מקומות בש"ס.

שמים נבראו תחילה או ארץ נבראת תחילה

דהנה איתא בגמרא - 'תנו רבנן בית שמאי אומרים שמים נבראו תחילה ואחר כך נבראת הארץ, שנאמר 'בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ', ובית הלל אומרים ארץ נבראת תחילה ואחר כך שמים, שנאמר 'ביום עשות ה' אלוקים ארץ ושמים', אמר להם בית הלל לבית שמאי לדבריכם אדם בונה עלייה ואחר כך בונה בית, שנאמר 'הבונה בשמים מעלותיו ואגודתו

השתחוואה בעת הבאת עולת ראייה, וכנוסח התפילה 'ושם נעלה ונראה ונשתחוה לפניך', כי הוא פנימיות כוונת עולת ראייה, שבא להכניע עצמו להקב"ה ולהתבטל אליו בביטול גמור, ואת זאת מבטא האדם על ידי השתחוואה.

לעומת זאת קרבן שלמים הוא קרבן של ידידות וקירבה אל ה', זבח שיש בו סעודה של אכילת מזבח ואכילת בעלים, ובזה מתבטא הקשר והידידות שיש לישראל עם הקב"ה. ובגמרא - 'וזבחת שלמים ואכלת שם' עבד שרבו מצפה לאכול על שולחנו וכו' (חגיגה ד), כלומר שהמקריב עורך זבח סעודה לשמחה, ומזמין את הקב"ה לבוא להשתתף בסעודה, שהיא כביכול סעודת ידידות עם ה'.

בית שמאי ובית הלל לשיטתם

והנה בית שמאי מעדיפים את עולת הראייה על שלמי החגיגה, כי לדעתם צריך האדם לתת רוב ועיקר חילו לחלק זה של הכנעה וביטול גמור לה'. אבל לבית הלל מצות החג היא לתת יותר דמים בדמי שלמי החגיגה מאשר לדמי עולת הראייה, משום שיש בחגיגה שני אכילות, אכילת מזבח ואכילת אדם, והיינו שיש בה המעלה הגדולה של אכילת שניהם שמורה על הידידות והאהבה שיש לישראל אצל הקב"ה. ובזה צריך היהודי להשקיע רוב חילו לבטא עוצם עוז ידידות ודביקות שיש לישראל אצל ה'.

ונמצא שבית שמאי ובית הלל לשיטתם קאזלי, שלבית שמאי השמים נבראו תחילה, משום שעיקר תכלית הבריאה היא כבוד ה' אשר עולה ממנה, ועל כן עיקר העבודה נתונה לביטול ולהכנעה לכבוד ה'. אבל לבית הלל שהארץ נבראה תחילה משום שעיקר תכלית הבריאה היא שרצון ה' להיטיב בחסדו לנבראים, וגם עבודת ה' ניתנה לבריות לצרכם שיגיעו לרוממות ולזכות, ומשום כך עיקר העבודה במועדים נתונה לבטא את הידידות שיש לנו אצל הקב"ה.

מחלוקת שמאי והלל בהכנת המאכלים לשבת

ובזה נחזור לעניינינו, דיש לבאר שמשורש עמוק זה נובע מחלוקת שמאי הזקן והלל הזקן

לעשות בריאה עבור הנבראים, וכלשון שתיקנו בתפילה 'גומל חסדים טובים וקונה הכל', כלומר שברא הקב"ה הכל משום שהוא גומל חסדים טובים, ואף השמים נברא עבור הארץ כלומר כדי שיגיעו הנבראים לרוממות ולתכלית עליונה לעבוד את ה'. ולדעת בית הלל עצם הדבר שהאדם חי בצורה נכונה בתוך העולם, וזוכה לעבוד את ה' הוא שלימות צורת קיום רצון ה'.

ובוודאי שלא נחלקו בית שמאי ובית הלל על יסוד עצם הדברים, אם נברא העולם רק עבור הקב"ה או שנברא רק עבור הנבראים, שהרי המקראות מסייעים לזה ולזה, ולא נחלקו רק מה עיקר מבטינו בזה.

עולת ראייה עדיף או שלמי חגיגה עדיף

וכדוגמא אחת יבואר בזה מחלוקת בית שמאי ובית הלל במשנה ריש חגיגה - 'בית שמאי אומרים הראייה שתי כסף והחגיגה מעה כסף ובית הלל אומרים הראייה מעה כסף והחגיגה שתי כסף'. ובגמרא אמרו בטעמא דב"ש וב"ה כמה ילפותות, ובסברת הדבר אמרו 'הראייה שתי כסף והחגיגה מעה כסף שהראייה עולה כולה לגבוה מה שאין כן בחגיגה וכו'', ובטעמא דבית הלל דס"ל הראייה מעה כסף וחגיגה שתי כסף, אמרו בגמרא 'ובית הלל מאי טעמא לא אמרי כבית שמאי, דקא אמרת ראייה עדיפא דעולה כולה לגבוה, אדרבה חגיגה עדיפא דאית בה שתי אכילות' - (מזבח ואדם' - רש"י).

הרי דלבית שמאי מה שהוא כולו לגבוה הוא טעם להעדיף את קרבן הראייה שיהיה שתי כסף, ואילו לבית הלל אדרבה חגיגה עדיפא שיש בה שתי אכילות לגבוה ולאדם.

מהות העולה והשלמים

והנה יסוד קרבן עולה הוא בעקידת יצחק שהעלה אברהם את האיל תחת בנו, כלומר שבהבאת קרבן עולה מבטא האדם רצון וחפץ להביא את כל מציאותו עולה כליל לה', אלא מכיון שאין הקב"ה חפץ שימית האדם את עצמו, לכן מביא קרבן חלף עצמו, ועכ"פ יסוד הקרבן הוא ביטול והתמסרות מוחלטת לה', ולכן יש

כלומר שזה רצון ה' שיהיה מציאות של ארץ, וכל הנבראים יעשו פעולתם, וזהו רצון ה' 'אני הולך לעשות רצון קוני'.

ואילו שמאי הזקן סבירא ליה, שכל עבודת ה' שיש בעסקי ימות החול הוא רק במה שהם מכינים לשבת, שזה מטרת ששת הימים להיות מכינים לשבת, אולם שיטת הלל שיש תפקיד גם לימות החול עצמם להיות כל מעשיהם לשם שמים.

גם לדעת הלל חייב להכין בהמה נאה לשבת

ומה שפירש רש"י 'לשם שמים, בוטח שתזדמן לו נאה לשבת', נראה שרש"י בדבריו לא בא לפרש מילת 'כל מעשיו לשם שמים', אלא בא בפירושו לתרץ שיטת הלל, שלמרות שיש מטרה נעלית גם בעסקי שאר הימים, אך הרי מחוייב לדאוג לשבת, ועל זה כתב רש"י דבר נוסף, שהיה בוטח שתזדמן לו נאה לשבת, כי מה שזימנו לפניו בהמה נאה ביום ראשון, הרי זה עבור יום ראשון, כי לא רק עבור שבת נעשה הכל, ובוודאי זימנו לו בהמה נאה ממנה לשבת. וכדרך הבוטחים האוחזים במידת הבטחון, שכן ראוי לבטוח בה' שיזמין לו כל צרכיו בעתם.

אכן זה פשוט, שאם רואה האדם שבדרכו של עולם אם יאכל עתה את הבהמה, לא יהיה לו לשבת וודאי שצריך לשמור אותה לשבת. ולא נהג כן הלל אלא באופן הרגיל, שבדרכו של עולם ימצאו עוד בהמות נאות, [ועיינו רמב"ן על הפסוק זכור את יום השבת, דאיתא במכילתא שאם ראית חפץ נאה הוי אומר זו לשבת וכתב שהוא כשיטת שמאי, ועפ"י יש ליישב דאף הלל מודה כשנראה לפי דרך הטבע שלא ימצא אחרת], ומסתברא דביום שישי גם הלל מודה שצריך לקחת את הבהמה הנאה לשבת ולא לבו ביום, ורק אם ימצא בהמה אחרת נאה הימנה יהיה נוטל את הראשונה לאותו יום כי יום השישי הוא וודאי עשוי להכין צרכי שבת, וכדכתיב 'והיה ביום השישי והכיני את אשר יבאו'.

בהנהגת לקיחת מאכלם בכל יום, כי הנה שבת הוא יום ה', יום שהוא כולו כליל לה'. ומשום כך היה שמאי הזקן אוכל כל ימיו לכבוד שבת, כי אכילת שבת קודש הוא כולו לה', ולכן לא היה קונה מאכלו כי אם לשבת, אלא שכשמצא בהמה נאה הימנה, היה אוכל את הראשונה שנחשב שנשארה ממאכלי שבת.

ברם, הלל, "מידה אחרת היתה לו", כלומר שלא חלק על המעלה שישנה בהנהגת שמאי, אלא היתה לו מידה אחרת, כלומר דרך אחרת בהנהגתו - 'שכל מעשיו לשם שמים', דכתיב 'ברוך ה' יום יום'. והיינו ששיטת הלל שיש דרך של אכילה בקדושה גם בלי אכילת שיירי שבת, כי גם אכילת החול עצמה היא רצון ה' בטובו וחסדו, וכשאוכל בכוונה זו, אזי אכילתו בחינת שלמים, שלמרות שאינו כליל לה' יש בו קדושה, שאכילת האדם עצמה היא כביכול כאכילת קודש, כי זה רצון ה' וכוונת הבריא, ואזיל בזה לשיטתו ש'ארץ נבראה תחילה', שרצון ה' מתקיים כאשר הנבראים מקבלים ממנו את עולמו. [ועיינו אור החיים פרשת כי תצא (דברים כא, י) 'ושבית שביי מצוה כדי שלא יראה כמוזלזל במתנת מלך'].

וכלשונו של רבי צדוק הכהן מלובלין - 'ועל ידי זה נחשב האכילה כקרבת חזקת עוד יותר וכו' כי היכל ה' ומזבח ה' המה, ועדיפי ממזבח אבנים הגשמי, ואמנם לזה צריך שלימות הכוונה לשם שמים, שלא יאכל לתאוותו, רק לפי שהשם יתברך קבע כן בבריאה דקיום חיות הוא על ידי מאכל, על כן זהו רצונו וכדרך שאמרו פ"ק דחולין (דף ז.) 'אני הולך לעשות רצון קוני', על הלוח הטבעי של הנהר, כיון שקבע השם יתברך הטבע כך, זה רצונו. (ספר מחשבות חרוץ פרק ט ד"ה ושם, ועיינו עוד בספר דובר צדק את דות' ובספר צדקת הצדיק את קעג). [ועיינו מה שהרחבנו בזה בספר 'בן מלך - חכמה ומוסר' שער ב מאמר יא].

וזו היתה דרך הנהגתו של הלל הזקן 'שכל מעשיו לשם שמים', שגם אכילת חול כשהיא לשם שמים כולה קודש, והיינו 'ארץ נבראה תחילה',

יסודות עבודת ה' במעשי האבות

התכונות היסודיות דרך ארץ קדמה לתורה

בכל עת על האדם להתעורר ולהתחזק, ללכת מחיל אל חיל ולהתקדם במסילה העולה בית א-ל. והנה בראשונה צריך לחזק את היסודות והשרשים, כי בזה תלוי כל חוזק הבניין, שכלל שהשרשים יותר איתנים והיסודות יותר חזקים, כך כל העבודה תהיה ביתר תוקף ושלימות, וכן עם יותר אחיזה בנפש האדם לאורך ימים. ועל כן צריך לדעת מה הם העמודים שעליהם נטועה דרך התורה, מה הם כוחות הנפש שיש לבסס ולחזק, ומה הם ההשקפות היסודיות שעליהם נבנה מבנה היהודי.

והנה ישנם חובות בסיסיות של בן אנוש - דעה ושכל, והנהגת דרך ארץ בדרכו של עולם, המחייבות כל אדם. והם הרקע וההקדמה לכללות התורה, כדאיאת 'דרך ארץ קדמה לתורה' (תנא דבי אליהו פרק א), כי התורה באה אחר שהאדם יש לו אנושיות ומצפון, מוסריות וחוש צדק, מחוייבות ואחריות, וכן שימצאו בנפשו תכונות של שלטון עצמי, ריסון ואיפוק, ויתור והבלגה. וכל אלו הדברים נתבעים מכל האנושות, ומי שמחוסר אחד מהם אינו זכאי לשם 'אדם'.

מידות טובות של עם ישראל רחמנים ביישינים גומלי חסדים

והנה בחר השי"ת בעם ישראל להיות עמו ולתת להם את התורה, משום שיש בהם נוסף על הנ"ל תכונות נעלות, שבהם נשתבחו יותר מכל האומות. תכונות של עדינות וטהרה, צניעות וענווה, רוח וחמלה, יושר לב ורדיפה אחר האמת במסירות ונאמנות. אשר משום כך נפשם מותאמת להנהגות הקדושה העליונה של התורה. [כי התורה בת השמים היא דרך קודש נעלית הרבה מעבר לחובות האנוש הבסיסיות, שכן היא תובעת דרגות עילאיות של הליכה בדרכי השי"ת (ורוממות קודש)].

וכדאיאת - שלשה סימנים יש באומה זו, רחמנים וביישינין וגומלי חסדים (יבמות עט.).

ואמרו - כל מי שיש בידו שלשה דברים הללו, מתלמידיו של אברהם אבינו, עין טובה, ורוח נמוכה, ונפש שפלה (אבות פ"ה מ"ט).

ומעשה אבות סימן לבנים, על ידי הליכה בדרכם של האבות הקדושים, נעשים כלי מתאים לקבלת התורה, ומשום כך בחר בהם ה' ובזרעם להיות לו לעם סגולה עד עולם. ומפרשיות אלו של חיי האבות, יכולים אנו ללמוד כמה הנהגות עיקריות שבהם נשתבחו אבותינו הקדושים.

חיפוש האמת

א. היסוד הראשון שמצינו באברהם אבינו הוא חיפוש האמת בלי ויתור ופשרה, לדרוש ולחקור לדעת את האמת הגדולה 'מי הוא בעל הבירה', לקבוע בלבו לחפש ולברר את האמת ולהשקיע בזה את כל כוחו עד כדי מסירת נפש - 'לא אתן שנת לעיני לעפעפי תנומה, עד אמצא מקום לה' משכנות לאביר יעקב' (תהילים קלב, ה).

השגת האמת אינה רק תולדה של כשרון וחכמה יתירה, אלא פועל יוצא של יושר לבב נאמנות צרופה ומחוייבות לאמת. וכדאמרו בגמרא - 'אברהם יצחק ויעקב נקראו ישרים' (ע"ז כה.). כשבא האדם לקבוע את דרכו בחיים עליו לחפש את האמת. האדם הישר המבקש לקבוע לעצמו קו ודרך בהם יצעד לכל אורך חייו, עליו להחליט תחילה שלא יתכן שיהיה קצר רואי או בעל דעה שטחית, ובשום אופן לא יסכים לחיות בידיעה שאינה מושלמת או השקפה שאינה מדוקדקת ובהירה.

ואיאת במדרש שאברהם אבינו חקר בכל כוחו עד שהגיע אל האמת. - 'אמר רבי יצחק משל לאחד שהיה עובר ממקום למקום וראה בירה אחת דולקת, אמר, תאמר שהבירה זו בלא מנהיג, הציץ עליו בעל הבירה אמר לו אני הוא בעל הבירה, כך לפי שהיה אבינו אברהם אומר, תאמר שהעולם הזה בלא מנהיג, הציץ עליו הקב"ה ואמר לו אני הוא בעל העולם' (בר"ר לט, א).

פנימה, וכמו שאמרו חז"ל - 'כל אחד ואחד מישראל חייב לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי אברהם יצחק ויעקב' (תנא דבי אליהו רבה פרק כה).

וכתב בעל מסילת ישרים - 'זאת היא התרופה היותר גדולה וחזקה שתוכל להמציא נגד היצר, והיא קלה, ופעולתה גדולה, ופריה רב, שיעמוד האדם בכל יום לפחות שעה אחת פנוי משאר כל המחשבות, לחשוב רק על הענין הזה שאמרתי. ויבקש בלבבו, מה עשו הראשונים אבות העולם שכך חשק ה' בהם, מה עשה משה רבינו עליו השלום, מה עשה דוד משיח ה', וכל הגדולים אשר היו לפנינו, ויעלה בשכלו מה טוב לאדם כל ימי חייו לעשות כן גם הוא, וטוב לו' (דרך עץ חיים' הקדמת קל"ח פתחי חכמה).

אברהם הכיר את בוראו

והנה אלו הם התכונות השרשיות שהיו רקע וסיבה לבחירת השי"ת באבותינו הקדושים ובזרעם אחריהם. אולם מצוות התורה הם כבר דרגה נוספת של הנהגת קודש אלוקית עוד יותר מרוממת, והתכונות הללו הם רק הרקע והאפשרות להתרומם מעליהם מעלה מעלה.

אכן באמת אנו מוצאים שכבר אצל האבות היו כל יסודות היהדות אשר נצטוונו בתורה, כל השרשים של התורה השתקפו בעבודת האבות והיו מצויינים בהם.

א. היסוד הראשון הוא מה שנאמר באברהם 'הכיר את בוראו' (נדרים לב.). וזה יסוד היסודות אשר התורה צייתה לאמרם פעמיים בכל יום בבוקר ובערב 'שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד' (דברים ו, ד). 'אתם עדי נאום ה'' (ישעיה מג, י).

ועבודת האדם בענין זה, היא ראשית לבסס את ידיעת ה' שיהיה מבורר אצלו בתוקף בבהירות ובחוש. ולחיות עם הידיעה הזאת ולהתהלך בהתאם לכך בהנהגת חייו, בבטחון ובעוז. וגם שתהיה ידיעה זו תוססת בקרבו עד שיכוא מתוך כך לכל ההרגשים הנובעים מההכרה בהשי"ת, רגשות הכנעה והערצה, יראה ואהבה, השתוקקות וצמאון לא-ל חי. 'ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך' (דברים ו, ה). 'צמאה נפשי לאלוקים לא-ל חי' (תהילים מב, ג).

והנה אנו כבר יודעים את האמת גם כירושה מאבותינו, וגם משום שבעל הבירה נתגלה אלינו ביציאת מצרים ובמעמד הר סיני - 'אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו' (דברים ז, לה). אולם עדיין מוטל על כל אחד לדעת את הדבר מתוך הכרה ברורה ושהיה הדברים נטועים אצלו כיתד שלא תמוט. ולא ישקוט ולא ינוח עד שהאמת הגדולה הזאת תהיה מבוררת ובהירה אצלו, באופן המתיישב על הלב.

נוסף על זה על האדם לדעת את הפרטים וחלקי העבודה באופן מדוייק. מה ה' שואל מעמנו, מהי הנקודה העיקרית, ומהו דבר משני, ומה הוא רק תוספת והידור. ואכן הדברים עמוקים ודקים, ויש מקום רב לטעות, וגם נטיות הלב מצדדות את האדם לכיוונים שונים, אולם כאשר מחפש האדם בכל לב וזכה שהקב"ה מראה לו את האמת ומנחהו בדרך הנכונה, וכמו שהיה אצל אברהם, שמכיון שחיפש את האמת בכל נפשו, זכה ש'הציץ עליו בעל הבירה'.

הליכה אחר האמת בכל מחיר

ב. ואחרי שהדברים כבר ידועים וברורים אצל האדם, עליו ללמוד מן האבות את הדביקות באמת, גם אם כל העולם נלחמים בו ומלעיגים עליו, אין לו להתפעל מאומה. וכמו שמצינו באברהם אבינו 'אחד היה אברהם' (יחזקאל לג, כד), אדם אחד בודד נגד כל העולם. ואינו מתכחש לאמת גם אם היא מחייבת אותו להילחם עם כל העולם. וכדאיאת בחז"ל - 'מהו העברי שכל העולם כולו לעבר אחד, והוא היה לעבר אחד והיה אוהב להקדוש ברוך הוא ועובדו, לכך קורא אותו הקב"ה 'עברי' ו'זרע אברהם אוהבי' (פסיקתא רבתי פסקא לג).

ועל כן נקראו האבות איתנים, כדאיאת בגמרא 'ירח האיתנים ירח שנולדו בו איתני עולם וכו' איתן לישנא דתקיפי הוא' (ר"ה יא.). ובמיוחד אברהם שנקרא שמו 'איתן' - 'איתן האזרחי זה אברהם' (בבא בתרא טו.). שהיו איתנים ותקיפים בנאמנותם לה' ית"ש, ולא התפעלו כלל משום דבר שבעולם.

אלו הדברים הם הם היסודות הראשיים שעל האדם להתחזק בהם בבואו להיכנס אל הקודש

לא הרהרו אחר מידותיו של הקב"ה

ב. אחת המידות שהשתבח הכתוב באבות הקדושים, הוא הליכתם אחרי הקב"ה בתמימות, גם כשלמראית עין היו הדברים תמוהים ובלתי מובנים, הלכו אחר ה' בלי להרהר אחריו. 'התהלך לפני והיה תמים' (יז, א). הליכה אחר ה' בשלימות בלי שום סירכא ופקפוק. וכדכתיב 'אתה הוא ה' האלוקים אשר בחרת באברם כו' ומצאת את לבבו נאמן לפניך' (נחמיה ט, ח).

וכדאיאת בחז"ל - 'כמה פעמים נגליתי על אברהם יצחק ויעקב, ולא הרהרו על מדותיו.. אמרתי לאברהם 'קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה', ביקש מקום לקבור את שרה ולא מצא, עד שקנה בארבע מאות שקל כסף, ולא הרהר על מדותיו, אמרתי ליצחק 'גור בארץ הזאת ואהיה עמך ואברכך', ביקשו עבדיו מים לשתות ולא מצאו עד שעשו מריבה, ולא הרהר אחר מדותיו. אמרתי ליעקב 'הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה', ביקש מקום לנטוע אהלו ולא מצא עד שקנה במאה קשיטה ולא הרהר אחר מדותיו' (סנהדרין ק"א).

כלומר קבלת מלכותו בהסכמה ובנחת, מבלי להתלונן ולהתמרמר, ובוודאי שלא לנסות להתעקש ולהתנגד להנהגת השי"ת עמו. ויש שאינו מתעקש ומתנגד אבל הוא נכנע מתוך חוסר ברירה, כי 'מה אפשר לעשות'. אבל ההליכה בדרך ה' שלימדונו האבות היא שלא להרהר כלל אחר מידותיו, שאפילו במחשבתו לא יהא צל של הרהור, אלא מתוך שמחה ורצון. מצד עצם הדבר שאם זהו רצון ה' אני מרוצה והדבר מקובל עלי, וגם שבוודאי זה הטוב והנכון ביותר. וכדאיאת בחז"ל - 'בכל לבבך - שלא יהא לבך חלוק על המקום' (רש"י, וילקו"ש דברים ו - רמז תתלז).

האבות עבדו את ה' בכל כוחם

ג. יסוד נוסף שמצינו אצל האבות הוא עבודתם לפני השי"ת, שהאבות הקדושים הלכו אחר ה' ועבדוהו בכל כוחם. וכדכתיב - 'התהלך לפני', וברש"י - 'כתרגומו פלח קדמי - הדבק בעבודתי' (יז, א). וכתביב - 'האלוקים אשר התהלכו אבותי

לפניו אברהם ויצחק' (שם מח, טו). ואיאת בגמרא על האבות - 'שרצו לפניו כסוסים' (סנהדרין צו).

שלאור ההכרה באמיתת השי"ת ובעוצם קדושתו, חייב האדם להיות מסור לעבודתו. ומיסודות תפקיד עם ישראל הוא להיות 'ממלכת כהנים' העומדים לפני ה' לעבדו ולשרתו. והוא עניינה של פרשת 'והיה אם שמוע' - 'לאהבה את ה' אלוקיכם ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם'.

להיות מציאות של קדושה

ד. היסוד הרביעי הוא קדושה ורוממות. להיות מתעלים בדרגות של קדושה עליונה. 'קדושים תהיו' (ויקרא יט, ב), 'ועשיתם את כל מצוותי והייתם קדושים לאלוקיכם' (במדבר טו, מ). וזה התפקיד הנוסף ביסודות העם - להיות 'גוי קדוש'.

והיינו שעל היהודי להיות מציאות של קדושה, בן שעשועים לפני ה', וכדכתיב 'כי כרם ה' צבא-ות בית ישראל ואיש יהודה נטע שעשועיו' (ישעיה ה, ז), כלומר לעמוד לפניו במדריגות נעלות של טהרת הלב ושלימות הנפש, עד כדי רוממות נשגבה וקדושה עילאית, בחינת 'שיר השירים' - 'ישראל אשר בך אתפאר' (ישעיה מט, א). [אשר שלימות מדרגה זו היא לעולם הבא - 'אטייל עמכם בגן עדן' (רש"י ויקרא כו, יב, מדרש אגדת בראשית פרק ג)].

וכמו שמצינו ביעקב אבינו שדמותו חקוקה בכסא הכבוד (ב"ר סח, יב), והקב"ה קראו ליעקב 'ק-ל' (ילקו"ש בראשית רמז קלג), כלומר שהוא כבר מציאות של קדושה.

וכפי מידת ההעמקה והבהירות ב'הכרת הבורא', כך היא מידת שלימות ה'עבודה', וכמידת תוקף עבודת האדם, זוכה להתעצמות ה'קדושה' בעצם מהותו.

וכל אדם צריך לקבוע בדעתו ולהחזיר בלבו ולקנות בנפשו את כל הדברים הללו שהם יסודות היהודי. כאמור - 'הביטו אל צור חוצבתם ואל מקבת בור נוקרתם. הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם, כי אחד קראתיו ואברכהו וארבהו' (ישעיה נא, א).